

Kerk & Israël

Belangstellenden voor Kerk & Israël-activiteiten kunnen terecht bij de Werkgroep K&I: Minka & Aart Prinsen (redactie) tel. 0180-313329. Reacties of bijdragen aan deze rubriek kunt u zenden aan prinscommunicatie@hetnet.nl

Matses puilen de winkel uit - Joods Pasen in zicht

Het christelijke Pasen valt dit jaar aardig samen met het achtdaagse joodse Pesach. Dat laatste begint op 30 maart 's avonds, op Goede Vrijdag dus. Het is dan *seideravond*. De 'Uittocht uit Egypte' van het volk Israël wordt dan herbeleefd in teksten, liederen en gebruiken.

Naar het voorschrift van Deuteronomium 16:4 is het huis dan *chameets-vrij* gemaakt: voedsel(resten) en drank bereid met gegist graan zijn taboe. Op tafel komen dan de ook elders populaire gistvrije matses. Het Israelitisch Kerkgenootschap maakt melding van een noviteit: *de stroopmatse* - mix dus van het joodse produkt en de **Goudse stroopwafel**. **Integratie kan ver gaan**. Enig minpuntje, aldus het NIK: Voor deze Pesach zijn stroopmatses nog niet beschikbaar met een kosjer *lePesach-zegel*, daar kwam de introductie net te laat voor. De organisatie Chabad Nederland wijst trouwens tevens op de noodzaak van spirituele reiniging: het zichzelf '*chameets-vrij makert*, van opgeblazenheid, van trots en egoïsme.

Aan het eind van de *seideravond* mag een van de kinderen even de buitendeur openen om te zien of de aankondiger van de Messias, de profeet Elia, al in aantocht is. Een minder mooie verklaring stamt uit het verleden: kijken of de kust veilig is, zodat de gasten naar huis kunnen gaan. Want de christelijke Paastijd - 'de joden brachten Jezus aan het kruis...' - was aanleiding voor vervolgingen.

Kerk & Synagoge - ontdek de verschillen

Nieuwerkerkers maken soms boeiende excursies mee in de joodse wereld. Inrichting en gebruiken in een synagoge zorgen voor verrassing. Ook jongeren deden al vaker zo'n ontdekkingstocht, veelal in de (orthodoxe) Synagoge van Leiden.

De verrassing is begrijpelijk, want een synagoge is geen kerk. Dat wordt al duidelijk bij binnenkomst als mannen, dus ook jongens, een *keppel* – desnoods een pet – moeten opzetten. Want er moet 'scheiding zijn tussen de Almachtige boven en de mens beneden'. Niet een liturgische tafel of preekstoel staat centraal, maar wel een kast - de *Heilige Arke* - met de Tora-rollen (de eerste vijf boeken van ons Oude Testament), aan de oostwand, richting Jeruzalem. De 'wereld van verschil' blijkt wel uit de diverse namen voor het gebouw, die mede de functies tot uitdrukking brengen:

- *synagoge* (grieks) of *beth ha kenèsset* (hebreeuws) voor 'huis van samenkomst',
- het vaker gebruikte *sjoel* (school) of *beth ha midrasj* voor 'leerhuis',
- of het *beth ha tefilla* voor 'gebedshuis'.

De Tora-rollen in de *Arke* zijn in mantels gestoken en versierd met kostbare zilveren kronen en voorwerpen. Dat voorlezen uit de (perkamenten) rol gebeurt vanaf een verhoogd spreekgestoelte (*bima*), geplaatst in het geometrisch centrum van de zaal en gericht naar de *Arke*.

Historie

De Synagoge aan het Levendaal stamt uit 1762 en is gebouwd op de plaats waar in 1731 een huissynagoge werd ingericht. Toen in 1807 een kruitschip ontplofte werd het gebouw zwaar beschadigd en pas in 1858 vond een grondige restauratie plaats. Er zouden nog enkele restauraties volgen en tegenwoordig staat het pand op de Monumentenlijst.

In de Tweede Wereldoorlog werd *de sjoel* vernield - het gebouw werd gebruikt als pakhuis, opslagplaats van piano's en zelfs als clandestiene slachtplaats. Nadien bleek de inventaris voor een groot deel verdwenen. Merkwaardig genoeg was de *Heilige Arke* gebleven. Ook de hierin bewaarde Tora-rollen met de *siertorens* overleefden de oorlog: in het Leidse stadhuis en in de Lakenhal. Het witte 'voorhangsel' voor de kast verborg de pastoor van de Oud-Katholieke gemeente. Een blauw 'voorhangsel' werd zwaar beschadigd teruggevonden in een Duitse schuilkelder.

Voorheen mochten synagogen niet het straatbeeld bepalen. Aanvankelijk had de Leidse synagoge dan ook meer het karakter van een woonhuis met kleine ramen. Elders in Europa werden aan synagogen veel strengere eisen gesteld door stads- en kerkbestuurders. Zo mochten die niet hoger zijn dan naburige kerken. Het verhaal wil dat men de vloer nog wel eens onder straatniveau aanbracht om ruimte te winnen. Met humor verwezen joden dan wel naar Psalm 130:1: 'Uit de diepten roep ik tot U'.